



TEKST INKI DE JONGE | FOTO'S CORNE SPARIDAENS

**Een geschreven portret** van Francine Oomen is net zo goed een portret van Tang, Centje, Kloek en de gezusters Knak & Knaag. Al haar 'ikken' figureren in *Oomen stroomt over*, haar nieuwe boek, dat over de menopauze gaat. Gesprek te Norg. Over kracht, kwetsbaarheid en een levensfase die niet voor watjes is.

## NIET VOOR WATJES

**F**rancine Oomen zit in het Wapen van Norg, kijkt om zich heen en schudt haar hoofd. „Nee”, zegt ze. „Ik ben hier als kind nooit geweest.”

Norg. Ooit bestemming van vele schoolreisjes. Een kilometer verderop maken de graafmachines korte metten met een pretpark waar honderdduizenden kinderen uit het Noorden hebben gespeeld. Maar Francine Oomen, jong geweest in het Groningen van de jaren zeventig, kwam hier niet. Ze zat 's weekends meestal op haar kamer, aan de Mercuriusstraat in de nieuwbouwwijk Paddepoel. Voor straf.

Fijne herinneringen heeft ze niet aan die tijd.

„In Groningen was heel mijn bedding weggeslagen. Mijn ouders waren gescheiden. Ik verhuisde van Eindhoven naar Groningen. Het gezin waarin ik woonde, mijn huis, mijn school, alles was verdwenen, voor mijn gevoel van de ene op de andere dag. Ik zag mijn vader niet meer, ik had een stiefvader die niet van mijn moeder hield en niet van mij, mijn zusjes en mijn broer, ik moest voor het eerst naar de middelbare school, ik was compleet gedesoriënteerd.”

*A rotten childhood is a writer's goldmine*, zeggen ze in Engeland. Dat geldt zeker voor schrijfster Francine Oomen, wier eerste voor-naam Eclair in het Frans zowel bliksem-schicht als soesje betekent. Meer dan honderd kinderboeken schreef ze tussen haar 29ste en haar 53ste, waarvan de, tevens verfilmd, *Hoe Overleef ik*-serie tot ver over de grenzen bekend werd.

Haar nieuwste boek, *Oomen stroomt over*, is een *graphic memoir*, zoals dat heet.

Ook dit boek gaat over groei(jen) – dit keer niet die van pubermeisjes, maar van volwassen vrouwen in de periode waarin zij hun vruchtbaarheid verliezen.

De overgang.

In eerste instantie zou ze samen met Barbara Stok eraan werken, maar de striptekenaar vond het onderwerp te deprimerend. Oomen was al genuine tijd aan het tekenen geslagen – een oude liefde die haar ontspande en inspireerde. Schrijven ging niet meer, vanwege de 'breinblubber', die haar vijf jaar geleden overviel en die maakte dat ze haar telefoon terugvond in het vriesvak en haar sleutelbos in haar schoenen. Een soort mist in haar hoofd, die ervoor zorgde dat ze mensen niet herkende, halverwege de zin niet meer wist wat ze wilde zeggen en een *writer's block* veroorzaakte.

De eerste zin van haar boek luidt: 'Ik was 52 en ik vond er geen bal meer aan om mezelf te zijn.'

**Een schrijfster die haar woorden verliest, dat moet vreselijk zijn.**

„Ik heb nog wel eens last van breinblubber, maar ik weet dat het door de overgang komt, dus ik laat het passeren. Maar die eerste tijd was de ergste tijd. Vooral omdat ik niet wist wat er aan de hand was, en er niet over durfde te praten, omdat ik het idee had dat ik op mijn dementerende moeder ging lijken. Ik weet nog dat ik op zeker moment in de keuken stond en dacht: wie is dit mens? Ik wil hier niet mee leven, met dit saaie, droge, humorloze, labiele monster.”

De overgang. Vier van de tien menopauzerende Nederlandse vrouwen ervaren de overgang als een overval vanuit een hinderlaag. De auteur Renate Rubinstein schreef dat zij de overgang altijd meer iets vond voor 'vrouwen die breien'. Tot de opvliegers kwamen, en de doorwaakte nachten.

Francine Oomen, klein, blond, goedlachs, roert haar cappuccino. Ze lijkt eerder een meisje dan een vrouw, laat staan een ouder wordende. Toch beschrijft ze zichzelf als een 'geoliede machine, die op haar 52ste hortend en piepend tot stilstand kwam'.

„De breinblubber had vooral te maken met slecht slapen, ik denk: hoe vermoeder je bent als die overgang echt inkickt, hoe heftiger je het voor de kiezen krijgt. Ik heb ongeveer twintig jaar van deadline naar deadline gewerkt. Ik was bestsellerauteur, de titel van het volgende boek stond al in de catalogus, ik wist dan zo'n beetje het thema, maar ik had nog geen woord op papier, en daarvoor had ik dan ongeveer een half jaar. Jaar na jaar. Daarnaast was ik idioot perfectionistisch, dus ik zat overal bovenop, ik duwde mezelf voorbij een grens. Flink zijn, zei ik tegen mezelf, het gaat wel weer over, niet meien. Ik snapte mijn rare breinblubber niet. Ik wist niks van de overgang.”

Sommige vrouwen gaan anders eten, sommigen gaan in retraite, anderen schreeuwen tegen hun man en kinderen, weer anderen doen aan acupunctuur of grijpen naar pillen. Francine Oomen deed iets anders.

**Wie is Tang?**

„Tang is een deel van mij dat me voortduwt. Ik was in therapie en zei: het lijkt wel alsof er

iemand op mijn schouder zit die me de hele tijd knijpt en in mijn oor schreeuwt: *je moet, je moet, je moet*. Je doet het nooit goed, het kan altijd beter. Ik werd gek van dat geschreeuw. *Tang*, noemde ik die stem. Vanaf dat moment was het doel van mijn therapie: Die Tang kwijt te raken. Ik wilde een Tangloos leven.”

**Deze Tang, las ik, dook op in Groningen.**

„Ja, ergens rond die tijd. Ik zat op het Kameringh Onnes Lyceum, dat was een traumatische tijd. Het ging slecht met me, ik spijbelde, en ik heb geen wiskundehoofd, dus mijn stiefvader hielp me daarmee. Maar die kreeg woedeaanvallen als ik het niet snapte, en dan zat ik voor straf weer het hele weekend op mijn kamer. Toen ik terugkwam van een vakantie met mijn vader, bleek ik ineens op de mavo geplaatst te zijn, zonder dat iemand

“ IK VOND ER GEEN BAL MEER AAN OM MEZELF TE ZIJN

me iets had gevraagd. Al mijn stoppen sloegen door, maar ik was zo'n meisje dat niet woest werd, ik implodeerde.”

Een *displaced person* was ze in haar Groningse jaren; een buitenbeentje. „Ik dacht altijd dat dat aan mij lag, dat ik abnormaal was, of stom of egoïstisch. Ik wilde heel graag ouders hebben zoals de meeste mensen hebben, en ik wilde heel graag zijn zoals de populaire meisjes zijn: zo makkelijk, lalalalal, nergens last van. Nu pas weet ik: ik was een introvert, gevoelig kind in een wereld die extravaserende propageert.”

„Ik was eenzaam toen. Niet gezien worden, dat doet wat met je. En als je niet gezien wordt, wil je op den duur ook niet meer worden gezien – tenminste, ik. Ik stopte mezelf steeds dieper en dieper weg. Gelukkig hield ik van de natuur, van tekenen, lezen en schrijven.”

Het is in die tijd dat Tang is ontstaan. Het was een soort kracht, een onderstroom, die zei: ik ga voor je zorgen, maar je moet wel doen wat ik zeg: perfect zijn. Succesvol. Onafhankelijk. Ze werd mijn redding.”

Ze ontwikkelde op haar veertiende de eetstoornis *anorexia boulimia*. „Ik had een afkeer van mezelf, ik moest maar zo dun moge- >>



### Paspoort

**Naam** Eclair Francine Oomen

**Geboren** 27 maart 1960 in Laren

**Opleiding** Cort van der Linden-mavo Groningen, havo in Eindhoven, Academie voor Industriële Vormgeving Eindhoven

**Loopbaan** schrijfster van onder meer de *Hoe Overleef ik*-serie, verfilmd en

vertaald in het Koreaans, Duits, Tsjechisch en Zweeds.

**Hoofdredacteur** van het in 2008 opgerichte *Hoe Overleef ik Magazine*, schreef 139 kinderboeken, 13 keer bekroond, werd in 2015 officier in de Orde van Oranje Nassau

**Privé** heeft een vriendin en drie kinderen

**Woon**t in Amsterdam en Middelie, Noord-Holland. Woonde van 1972 tot 1976 in de Groningse wijk Paddepoel



>>

lijk worden. Pas later dacht ik: dat is óók de Tang in mij geweest, die dat deed.”

Ze herinnert zich het huis aan de Mercuriusstraat vaag. „Paddepoel bestond toen net, we woonden in een hoekhuis, en achter dat huis was een plein waar het leven zich afspeelde. Het verhaal van Rosa van Dijk uit de *Hoe Overleef Ik*-serie is daarop gebeeldhouwd.”

#### Rosa is dus: Francine in Groningen.

„Rosa is een aspect van mij. Vroeger, als kinderen me vroegen hoe dat nou zat met al die karakters in mijn boeken, zei ik: ‘Je moet je voorstellen dat ik een soort cake ben en de karakters die ik beschrijf zijn stukken van mij, als plakjes cake’. Rosa is de dikste plak.”

Het ging pas beter met haar op haar zestiende, toen ze Groningen na vier jaar verliet en weer met haar familie, minus de stiefvader, in Eindhoven ging wonen. Waar ze verkriging kreeg, de havo afmaakte en de Design Academy voltooide. „Daar voelde ik me echt als een vis in het water.”

Op haar 29ste schreef ze haar eerste kinderboek. De introverte tiener werd een van Nederlands populairste schrijfsters. In haar boeken voorzag ze andere introverte tieners van adviezen als: *wees je eigen beste vriendin* en *maak je geen zorgen, no fear!* Ze leek de onzekerheid ver voorbij.

Totdat ze terecht kwam in de hormonale achtbaan die overgang heet, en ze bepaald haar eigen beste vriendin niet meer was.

Net als toen, in Groningen.

#### De overgang wordt wel eens vergeleken met een omgekeerde puberteit.

„Ja dat is absoluut waar. Er is een hersenverbouwing gaande die net zo lang duurt als de puberteit, een soort snoeiproces dat je voorbereidt op je volgende levensfase.”

Fel: „De overgang is niet sexy, zo luidt het oordeel. Maar niet sexy voor wie? Ik zie hoe zelfs vrouwen het voor andere vrouwen verzwijgen. Naar elkaar wijzen: kijk, moet ze alweer een raam openzetten. Als je op je werk vertelt dat je in de menopauze bent, word je vaak niet meer serieus genomen.”

„Maar, en ik vind het belangrijk om hier over na te denken: alles draait om kracht en kwetsbaarheid. Wij zijn van de generatie vrouwen die er zo voor hebben gekozen om ‘in onze kracht te zitten’ dat we onze kwetsbaarheid niet meer durven tonen. We gedragen ons als mannen. Niet zeuren, flink zijn, schreeuwt Tang in onze oren. Maar we zijn bekaf. We moeten van onszelf goede moeders zijn, goede minnaressen, carrière maken, er goed uitzien, we moeten voor onze ouders zorgen, we moeten, moeten, moeten. Ik krijg veel reacties van vrouwen die zeggen: ‘Het allerliefste wil ik even he-le-maal niks. Maar dat kan niet’. Maar is dat wel zo?”

Dit boek, zegt ze, het lijkt alsof ze uit de kast gekomen is. „Sommige vrouwen zitten daar letterlijk in. Een vrouw die bij de omroep werkt, vertelde me dat ze af en toe even in een kast zit te huilen omdat ze zich zo beroerd voelt, en pas als de tranen zijn opgedroogd, gaat ze naar buiten. Niemand mag haar zo zien. Wat doen we elkaar in vredesnaam aan?”

#### Jij bent op zeker moment ‘braak’ gaan liggen, schrijf je in je boek. Je stopte met schrijven, voor onbepaalde tijd.

„Ja, die beslissing was niet makkelijk, maar het moest, ik was zo op, ik dacht, óf ik rij ergens met mijn auto tegenaan óf ik word serieus ziek. Ik wil hier uit en ik wil verder komen.”

#### Stoppen met werken, dat kan niet iedere vrouw zich veroorloven.



## “ DE KARAKTERS DIE IK BESCHRIJF ZIJN STUKKEN VAN MIJ, ALS PLAKJES CAKE

„Ik denk dat we het hier als maatschappij over moeten hebben. Waarom krijgt de puberteit zoveel aandacht als ontwikkelingsfase in het leven van de mens, en verbergen we de minstens zo belangrijke overgang? We hebben ouderschapsverlof, van dat belang is iedereen doordrongen, waarom dan geen overgangsverlof? Stel je voor, jij bent een hersenchirurg van 55, je hebt heel slecht geslapen, want dat hoort bij de overgang, en de volgende dag sta je in iemands hersens te snijden. Overgang is een *fact of life*. Je bent een tijdlang als een rups die zich in zijn cocon heeft ingekapseld, hij kan niks en wil niks, je zou het een *dark night of the soul* kunnen noemen. Dat is een negatieve omschrijving maar het is wel: naar binnen keren om daarna weer naar buiten te kunnen gaan. Ontpopt als een vernieuwde versie van jezelf.”

Ze wilde, zegt ze, het boek over de overgang maken dat ze zelf zou willen lezen. Want alle andere boeken vond ze of te zware kost of te lichtzinnig, en het onderliggend advies om hormoonpillen te slikken werpt ze verre van zich. „Ik heb een vriendin en drie schoonzusjes die borstkanker kregen na het slikken van hormonen tijdens hun menopauze. Gelukkig zijn ze alle vier genezen verklaard. Ik denk dat het overgangsproces een functie heeft, en dat je het maar beter kunt aangaan dan eromheen lopen, want anders kom je het ergens anders tegen. Is het niet nu, dan wel later.”

Ze weet nog als de dag van gisteren dat ze het besluit tot braakligging nam. En waarom.

„Het was weer zo’n dag dat ik mezelf naar buiten had geschopt, ik liep door de duinen en zei wanhopig: ‘Help. Ik weet het niet meer’. En ik hoorde ineens een stem die zei: ‘Voed jezelf’. Ik dacht: hè? Het was een kalme, heldere stem. Echt, er

was niks zweverigs aan. Ik houd niet van verdwalen, meestal loop ik dezelfde route, maar dit keer sloeg ik een ander bospad in en ontdekte een mooi nieuw stuk bos. Waarop dezelfde stem zei: ‘Er zijn meer wegen door hetzelfde gebied’.

Even later, toen ik het bos verliet, passeerde ik een vrouw met een boodschappentas, met daarop in grote letters *TRUST*. Ik moest lachen toen ik terugreed, ik dacht: okeeee, alle goede dingen komen in drieën. Die wandeling was een kentering. Vanaf dat moment dacht ik: ik ga voor mezelf zorgen. Ik ren niet meer van deadline naar deadline, ik ga rust nemen en erop vertrouwen dat het goed komt.”

Haar schrijvershoofd, van nature gevuld met de personages uit haar kinderboeken, heeft nieuwe karakters leren kennen; nieuwe plakjes van de cake.

Tang, merkte ze, bleek niet de enige die in haar huisde.

„Op internet stuitte ik op de term *voice dialogue* van het psychogenechtpaar Hal en Sydra Stone. Zij deden in de jaren zeventig al wat ik nu deed; je innerlijke stemmen in kaart brengen. Even dacht ik: shit, het was toch mijn idee? Maar nu heb ik al hun boeken gelezen, en heb er ook een korte opleiding in gevolgd.”

Dankzij de *voice dialogue*, die ook wel ‘de psychologie van de vele ikken’ wordt genoemd, heeft ze meer stemmen in haar hoofd leren onderscheiden. Deelpersonages die ze tekende en namen gaf: Tangs zussen Knaag en Knak, het meisje Centje dat alleen maar wil tekenen, en Kloek de kip.

Ze figureren allemaal in *Oomen stroomt over*: Tang, de gezette dame met de knoet en de zweep, *evenveel haar op haar kiezen als op haar benen*, haar schrielle zussen met de bittere mondjes, het blonde kind, en de zachte, liefdevolle moederkip.

Thuis heeft ze nog een heel gezelschap op de bank zitten: een huismus, een avonturier en de walvis Jeremia, maar die bezoekt haar alleen tijdens slapeloze nachten, fluisterend over enge ziektes en alles dat kan misgaan.

„Begrijp me goed”, zegt ze. „Dit is mijn manier. Voor mij werkt het. Het heeft mij geholpen te weten dat ik een Tang in me had, maar dat ik geen Tang was. Ik kan met haar praten. Ik ben niet meer haar slaafje.”

#### En nu? Wat zijn je plannen?

„Niks.” Leunt achterover. „Dat is mijn nieuwe leven. Ik heb geen plannen. Zalig.”

#### Hoe is het nu met Tang?

„Tang heeft een deeltijdbaan met Kloek. Af en toe gaat ze er zelfs helemaal tussenuit, op vakantie naar zee, want ik heb haar niet meer zo nodig. Daar schenkt ze rum in haar strandtent en draait ze reggaemuziek.”

#### Dus uiteindelijk: leve de overgang?

„Nee, dat nou ook weer niet. Maar dat deze fase ons leven verdieping en verrijking kan geven, daarvan ben ik overtuigd. Maar de overgang is niet voor watjes.” Ze lacht uitbundig. „Die bedenkt ik ter plekke, zeg.”



**Oomen stroomt over** door Francine Oomen, uitgeverij Nijgh & van Ditmar. Prijs: 24,99 euro. Zie ook: [www.singeluitgeverijen.nl](http://www.singeluitgeverijen.nl).